

נר לשולחן שבת

פרשת בלק

גליון 372

"אם אין קמה אין תורה"
ניתן לתרום
לעלון לע"נ ולהצלה

**השבוע חל יום הזכרון לרבי יוסף מטרנאני, רבינו המהרי"ט
בן הרב המבי"ט, אב"ד קושטא, מגדולי הדורות, י"ד תמוז שצ"ט**

"נתעלמה ממנו הלכה". (כ"ה ד' ורש"י)

מעשה בחכם שהיה דורש ברבים שכל מי שעוסק בתורה אין מבקשים ממנו דין וחשבון בעולם הבא... וסמך את דבריו על מה שכתוב בספר הזוהר "דמאן דאשתדל באורייתא לא מתבעי מיניה דינא כלל".

ורגיל היה אותו חכם לומר: "משל למלך שהיה לו בעל מנגן נפלא, והיו הבריות קובלים לפני המלך שאותו בעל מנגן גוזל וחומס אותם, ולא חשש המלך לדבריהם. פעם אחת נחתכה ידו של המנגן. אמר המלך: 'תלוהו'.

כלומר, כל זמן שהיה המנגן עושה למלך נחת רוח בניגונו, היה מוחל לו, עכשיו שאינו יכול לנגן, נפרע ממנו... כך תלמידי חכמים, אף שחטאו, הקב"ה מוחל להם בשל תלמודם..."

דברי החכם עוררו סערה בעיר. חלקם טענו שראוי להשתיקו, חלקם האמינו לדבריו, ויש שאמרו, לעצמו הוא דורש...

כתב המהרי"ט: נראה בעיני שזה הדורש דיבר סרה על ה', ועשה תורתו פלסתר. וכי רבו לא לימדו שלא המדרש עיקר אלא המעשה הוא תכלית התורה!?

הג"ר שלמה גולדשטוף, חתנו של הגאון מטשיבין, סיפר כי בזמנו של ה"שפת אמת" היתה בפולין עניות נוראה. רבים מן החסידים נפשם חשקה לראות את הרבי, אולם לא היה באפשרותם לנסוע, לכן התארגנו - עשו קופה משותפת, ובמשך חצי שנה היה כל אחד נותן מטבע, עד שהצטבר סכום כסף שהיה אפשר לנסוע עמו לגור. והנסוע היה נוטל עמו קויתלעך מכל אנשי הקבוצה.

ארע פעם שהגורל נפל על חסיד עם הארץ. בחזרתו, שאלוהו מה היה אצל הרבי ומה שמע. השיב להם שהיה צפוף ובסעודה שלישית לא שומעים כלום, אולם משפט אחד שמעתי מהחסידים שהרבי אמר 'פתחו לי פתח כפתחו של בלעם...' כוונתם היתה לפתחו של אולם...

כעבור זמן נזדמן הרב מבנדין לעירם וסיפרו לו סיפור זה, לאחר מכן סיפר זאת ל"שפת אמת".

אמר לו ה"שפת אמת": יהודי זה אכן אמר טוב. כתוב שבלעם ראה שליחיהם יש הצלחה בזכות 'ראה שאין פתחיהן מכוונין' היינו 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם', שאין זה מכוון אחד נגד השני, שזה כמחט וזה כאולם, וזהו מה שרמז בלעם - והוא פתחו של בלעם. ("נר יהושע")

והארץ המהרי"ט בראיות, שאדרבה תלמידי חכמים נותנים דין וחשבון על מעשיהם יותר משאר בני אדם, וכפי שנאמר 'וסביביו נשערה מאד'. ותמוה איך נעלמו מאותו חכם דברים אלו!?

ומה שאמרה הגמרא 'תלמיד חכם אין אור של גיהנם שולטת בו קל וחומר מסלמנדרה...' (חגיגה סז) הכוונה שכל זמן שהוא בתוך אור התורה היא מצילתו מהחטא וכך לא ירש גיהנם.

ומי פתי יאמין לפשוטם של דברים, שמצא אותם חכם בספר הזוהר. וכוונת דברי הזוהר היא, שכל העוסק בתורה אין חטא בא על ידו, שהעוסק בה נהיה לבן חורין, כי יש לו חירות מיצרו, וכך נהיה בן חורין מן הדין. (ש"ת מוהרי"ט ח"א ק)

היה זה בעת המצור של הצבא הצרפתי על פרשבורג, ביום חמישי פרשת בלק, כדי להציל את ספרי התורה מההפגזות הצרפתיות הכבדות הבריחו אותם לשמירה אל העיירה ירגן.

כתב החת"ס: 'עיני ראו כי צדיק ה' - שהרי אשתקד בעת השריפה שהיתה בירגן נשרפו כל ספרי התורה שלהם. והנה בני קהילתי פרשבורג נדבו ביד רחבה מאות זהובים, מלבושים ומטלטלים רבים, אבל עם כל זה סירבו להשאיל להם אף ספר תורה. ואף כי השתדלתי בזה רבות, לא אבו לשמוע לי מטעמים כמוסים... והנה עתה הצטרכו להעביר את כל ספרי התורה שלהם לאותה עיירה קטנה...' (ספר הזכרון חת"ס - תמוז תקס"ט)

מתוך רשימות חייו של רבינו המהרי"ט

בלילה בו נולדתי, הרב מהר"ם אלשיך ראה אור גדול יוצא מבית אבי מורי ונתפלא - ובבוקר בא אל אבי מורי להגיד לו... ושמי הושם על פי מהר"ם קורדוברו קודם שנוולדתי.

שנת של"ו נעשה לי נס בבית עמנואל, נפלתי על רצפת אבנים גובה שלש קומות, ובל חליתי, כאילו נשאוני על כנפי נשרים.

שנת שמ"ז, בסיון ירדתי למצרים, עם שעברתי צער וגלות וטורח בבורחי מפני המגיפה. ואז נולד בני משה בעיר עזה אשר ליהודה, ונימוול במצרים ב"ז תמוז. (מבוא לש"ת מוהרי"ט החדשים)

תמוז שנת תקכ"א - מתקנות הגאון רבי יהונתן אייבשיץ:

בקהילות אה"ו, הוסכם לברור חמישה עשר אנשים מחשובי העדה להשגיח על התקנה שלא ירבו יותר מדי בסעודות מצוה, כגון ברית מילה, פדיון, בר מצוה, וגם שלא יקחו ריבית זה מזה... **ובעונותינו הרבים** אינם מחזיקים בזה, ומרבים בסעודות מצוה ובמצוות צדקה מקמצין... (פנקס קהילת אה"ו דף מ"ט - 'גדולת יהונתן')

בשבעה עשר בתמוז, נהגו בני עדן לגבות צדקה, ולקנות בה שני פרים, לשוחטם ולחלקם לעניים, כפרה לכל ישראל. ("נחלת יוסף")

"תלמידיו של אברהם אבינו... רוח נמוכה ונפש שפלה". (אבות ה"ב)
מעשה בגאון רבי זרח ברורמן שמסר שיעור לתלמידיו בישיבת "מאה שערים" בליל שבת קודש. שיעורו הפעם התארך והוא התעייף, והיה קשה לו ללכת לביתו, החליט לרדת לפנימיית הישיבה למצוא מיטה פנויה, ולנוח שעה קלה עד שיתאושש.

נכנס לאחד החדרים, מצא מיטה פנויה ונשכב. לאחר מספר רגעים, נכנס לחדר החשון אחד התלמידים, והחל להרביץ מכות חזקות באיש השוכב, הלא הוא רבי זרח...

רבי זרח התאפק, ולא פצה את פיו, שכן תפס שקרתה כאן איזו טעות איומה, ולא רצה להלבין את פניו של התלמיד כשיווכח שהרביץ בטעות לראש הישיבה.

למחרת נתברר הדבר. היה בישיבה סכסוך בין שני בחורים, ואחד מהם החליט להתנקם, שכאשר חברו ילך לישון ירביץ לו. לבחור נודע על התוכנית, ולא הלך לישון על מיטתו. רבי זרח שמצא לתומו את המיטה וספג את המכות - קיים בעצמו ונפשי כעפר לכל תהיה". (סדרת תיקון המידות - כצאת השמש בגבורתו!)

מתוך מכתבו של הגה"צ רבי אהרן ראטה לתלמידיו - חסידיו

לכבוד ידידי ואהובי, בחורים ואברכים:

הנה קראתי מכתביכם ואכתוב לכם תוכחה מגולה מתוך אהבה מוסתרת. הלא ידעתם התנהגותי תמיד שברחתי מכל כבוד וגדולה, כי הרבה פעמים רצה היצר לכבדני ולהלבישני ברחבות ולא הסכמתי בשום אופן, וכמה כבוד וגדולה שהיצר הרשע רצה לתת לי... וברחתי מכל אלה, אפילו מלהתפלל לפני העמוד.

לכן אבקשכם לקבל עליכם מידת הביטול ושפלות, כמו שראיתם ממני והזהרתי אתכם תמיד. ותחזקו לבבכם בעיני התקשרות, אך לא בדרך דמיונות לספר ממני נפלאות וגוזמאות, רק תדברו מענין מסירות נפש, קידוש ה' ונקודת האמת.

ולא יכתוב אלי אף תלמיד שום תואר צדיק וקדוש, שום תואר בעולם, כי אין רצוני בזה השקר! (מתוך "שומר אמונים" - מאמר הבטחון)

תלמידיו של בלעם הרשע, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה. (ש)

"אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב - מכאן לעין רעה שהיתה בו, שהיה רודף אחר הממון, שלא הזכיר לא מנין, ולא משקל, אלא מלא ביתו". (מדרש הגדול) יש לשער מה גודל ביתו של בלק!

"ויקם בלעם בבוקר" - דיבר הכתוב בגנות בלעם: ששלחם מהר, כדי שימהר לשלוח שרים אחרים, נכבדים יותר. או להודיע את צרות עינו, שמהיר לשלחם קודם הגעת זמן האוכל... (אור"ח כ"ב י"ג)

מעשה בגאון רבי משה מידנר, ראש ישיבת סלונים בברנוביץ' שהתבטא על גביר גדול, שהוא עני ורש.

התפלאו השומעים - הלא יש לו רכוש עצום?! נענה רבי משה ואמר: "הלא אותו גביר רוצה כבוד, וכבוד הוא נצרך לקבל מאחרים, אם כן הוא עני ורש!" (בישישים חכמה)

"תמות נפשי מות ישרים" (כ"ג)

מסכת קידוש שם שמים אותה קיים בחייו המשיכה גם אחר פטירתו! הרה"ג רבי מנשה אורשלימי שהיה איש אמת, גדול בחסד ומידות, חלה במחלה אנושה. המחלה כרסמה ברגלו השמאלית והחל נמק, לא נותרה ברירה והרופאים אמרו שכדי להציל את חייו חייבים לכרות את רגלו, וכך עשו.

לאחר שמונה חודשים הלך לעולמו. כאשר פתחו אנשי ה"חברא קדישא" את קברו בסנהדריה נתגלה לעיניהם מחזה מדהים, אותה רגל נפוחה ופצועה שנכרתה ונקברה במקום זה היתה שלימה לחלוטין, לא נפוחה וללא סימני רקבון.

כאשר שמעו זאת בני המשפחה חיל ורעדה אחזתם, הם נזכרו בריקוד המרגש אשר אביהם אהב לרקוד בחתונות, שהיה רוקד עם הרגליים בצורה מיוחדת על מנת לשמח חתן וכלה - רגלי חסידיו ישמור! (נחלת מנשה ה' שבת)

את המעשה הזה סיפר לי הרה"ג מ"ו לפני כחצי שנה, והנה כאשר סיפרתי לבן הנפטר, הרה"ג ר' חנוך שאני עומד להביאו בעלון הבא, אמר בתדהמה: "הרי היארצייט של אבי מורי יחול ביום שישי הבא!" - ט"ז תמוז תשס"ו - כל גופי הצטמרר למשמע דבריו! (נר)

שבועיים לפני פטירתו לא יכל כבר רבי מנשה לדבר, אך על לימוד ה"אור החיים" לא ויתר. בלילה האחרון לחייו למד עם בניו את פירוש ה"אור החיים" לפרשת השבוע, כל כך היה צלול בדעתו, יצא שדילגו מבלי משים שורה ומיד העמידם על טעותם. (ש)

בית המדרש קוסון בבני ברק עומד ארון קודש מפואר ומיוחד, שתוכנן בידי האדמו"ר בעצמו, כל פרט מחושב על פי תורת הסוד. מאחורי ארון הקודש עומד סיפור מופלא:

בוניה התגוררה אלמנה עיריית, לעת זקנותה קראה לקרוב משפחתה, האדמו"ר מקוסון, וביקשה ממנו שיציע לה רעיון להנצחת שמה. הציע לה לתרום ארון קודש לבית מדרשו העומד זה כמה שנים ואין בו ארון קודש מכובד.

שמחה הישישה על ההצעה והחלה להעביר את התרומה בתשלומים דרך אחייניתה אצלה התגוררה. בהגיעה לגיל מאה התקשרה אחייניתה לאדמו"ר וסיפרה כי זה מספר חודשים שהישישה איבדה כל קשר עם העולם, שוכבת במיטתה, ובקושי היא אוכלת, נראה שאינה רוצה כבר לחיות אך משהו בכל זאת מחזיק אותה בחיים.

בין הדברים הוסיפה כי ברשותה התשלום האחרון על ארון הקודש וביקשה להעבירו.

ואכן בביקורו של האדמו"ר בוניה לאחר זמן העבירה האחיינית את התשלום, והנה בתוך שניות צלצל הטלפון והרופאים הודיעו כי ברגעים אלו ממש השיבה הישישה את נשמתה לבוורה! נשמתה נפרדה מגופה, רק כאשר סיימה את התחייבותה!

הסיפור לא הסתיים. היה זה יום חורף קשה וחציבת הקבר באדמה הקפואה נמשכה עד אישון ליל, בית הקברות היה רחוק מהעיר ולא היה ניתן להשיג מנין הלוויה. כשהגיעו המלווים בראשות האדמו"ר ראו כי הם מונים רק תשעה אנשים. והנה להפתעתם רכב שרד הגיע לבית הקברות, ומתוכו יצא רבה הראשי של וינה. התברר כי הרב סבר שאשתו של שוחט העיר, שהיתה בעלת שם זהה היא זו שנפטרה... כך זכתה אותה אישה למנין ולקדיש כנגד כל הסיכויים! (עפ"י "מורשה" ל' תשרי תשע"א)

"מה טובו אהליך יעקב" (כ"ה) **עוד על עונה ושפלות!**

פעם הגאון רבי יעקב עדס עבר בשוק "מחנה יהודה", ניגש אליו אחד מהמון העם שלא הכירו וביקש שיבדוק לו אבטיח, רבי יעקב עשה זאת מבלי להרגיש נחיתות כלשהיא. ("ארי"ז זבת חלב" גליון 5)

אימתי מותר לומר לא טובו על אהליך...?

מעשה ביהודי שעמד לקנות דירה, וביקש את חוות דעתו של אחד השכנים. השכן אינו מעוניין בשכנותו, ולכן רוצה להצביע בפניו על החסרונות והפגמים שבדירה, האם הדבר מותר?

היראים חידש שהמדבר בגנות רכוש חברו, עובר באיסור לשון הרע, ולמד זאת מהמרגלים שנחשבים "מוציאי דיבת הארץ", הגם שדיברו לשון הרע על עצים ואבנים. וכתב ב"זרע חיים" שמשמע שהדבר אסור אפילו אם לא התכוון לבזות או להזיק.

ופסק ה"חפץ חיים": הרואה את חברו עומד לפני מקח רע חייב להזהירו. ודעת הרמב"ם שהלאו "לא תעמוד על דם רעך" כולל גם עניני ממון, אף אם חברו לא בא לברר אצלו. ("ח"ח הל' לשה"ר ה' ז')

על כן שאלה זו האם מותר לומר לא טובו, תלויה בחמשת הסייגים, שרק על פיהם התיר ה"חפץ חיים" להזהירו:

ראשית, ינסה לשכנע את המוכר שיציג את הדירה כמו שהיא, על שלל פגמיה. ויתבונן היטב האם הפגם בדירה הוא באמת רציני, ולא יפריז בתיאור הפגמים, כדי שלא יגרום נזק למוכר, שעל ידי כך ערך הדירה עלול לרדת מתחת לשווייה האמיתי.

יתכוון בדבריו רק לתועלת, וכיון שכך יצטרך השכן לספר על החסרונות בדירה לכל הקונים. ויכוון אך ורק לטובת הקונה, וידחוק הצידה את מניעיו האישיים. (הל רכלות כלל ט' א' ועיין בס"י "א בהגהה)

אמנם אם השכן שעומד לקנות את הדירה הוא בגדר "שכן רע" - רע לשמים ורע לבריות, נראה שמותר להרחיקו, כפי שאנו מתפללים מדי יום "שתצילני היום ובכל יום משכן רע", רק שיעשה זאת באופן שלא יגרום נזק לבעל הדירה. (נר לשולחן שבת)